

na javno mnijenje, uspješnosti, kao i uklapanje u kontekst Drugoga svjetskog rata. Rad predstavlja opći pregled propagandnih aktivnosti, obzirom na to da su autori svjesni ograničenja oko dubljeg ulaska u problematiku propagande, primjerice onih vezanih uz rodna pitanja.

Davor Marijan se u radu *"Događanja naroda" u Kninu 1989. godine – slom jugoslavenske ustavne konstrukcije u Hrvatskoj (439-467)* kroz analizu velikog broja dokumenata bavi okupljanjima u Kninu iz veljače i srpnja 1989. godine, odgovorom komunističkih vlasti na njih, ali i njihovim dalekosežnim utjecajem na daljnja događanja u procesu raspada Jugoslavije.

Posljednji rad u ovom broju jest *Pregled povijesti zadarskog zdravstva (469-496)* autora Nevena Skitarelića, Roberta Nezirovića i Nataše Skitarelić. Autori donose pregled zdravstva i zdravstvenih ustanova u Zadru od antičkih vremena do danas, temeljeći se na podacima preuzetim iz postojeće historiografije.

Osim toga, ovaj zadnji svezak *Radova Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* donosi recenzije i prikaze knjiga i časopisa domaćih autora (497-514).

Matea Laginja

Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku, sv. 55, br. 1-2, Dubrovnik 2017., 630 str.

U izdanju Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku objavljen je 2017. pedeset i peti svezak istaknute znanstvene serijske publikacije *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku* koja obuhvaća širok spektar tema iz povijesti Dubrovnika i dubrovačkog područja te Boke Kotorske u razdoblju od srednjega vijeka do suvremenoga doba. Kao i prethodni i ovaj svezak objelodanjen je u dva broja koji sadržavaju petnaest izvornih znanstvenih radova, dva prethodna priopćenja i jedan pregledni rad.

Prvi broj sveska započinje radom dvaju autora, Željka Pekovića i Kristine Babić, naslovljenim *Predgrađe dubrovačke civitas (1-63)*, u kojem autori, revidirajući prethodna mišljenja vezana za ubikaciju starog i novog gradskog bedema prema brdu, donose nova tumačenja odredaba 41. glave pete knjige i 57. glave osme knjige Statuta grada Dubrovnika iz 1272. te njegove novele iz 1296. godine, kojima su regulirane ulice južno od Place. Analizom dokumenata iz Spisa dubrovačke kancelarije autori nude prijedloge ubikacije pojedinih terena i kuća koje se spominju u statutarim odredbama.

Način na koji su predmoderni Dubrovčani razumjeli svoju pripadnost gradu-državi i pripadnost zajednicama poput "Ilira", "Slovinaca", "Dalmatinaca" ili "Hrvata" tema je koju je obradio Lovro Kunčević u radu *Etnički i politički identitet predmodernog Dubrovnika od 14. do 17. stoljeća (65-87)*. Rad je podijeljen u dvije cjeline, od kojih se u prvoj iznose dva temeljna načina na koji su Dubrovčani razlikovali politički i etnički identitet dok u drugoj autor analizira međuodnos političke i etničke pripadnosti zaključujući kako su oni funkcionirali komplementarno.

Sljedeći prilog je iz pera Stjepana Ćosića, a pod naslovom *Dubrovački rod Radulovića i njihov grbovnik (89-129)*. Autor u prilogu analizira sadržaj nedavno objavljenog grbovnika koji se čuva u Biblioteca Estense Universitaria u Modeni, a potječe iz zbirke rukopisa Càmpori. Riječ je o jednom od prerisa Korjenić-Neorićeva grbovnika iz 1595., izrađenom za potrebe dubro-

vačkog antuninskog roda Radulović. Osim što predstavlja još jedan u nizu ilirskih grbovnika, armorijal markizâ Radulovića upotpunjava historijat tog roda, koji je od 1604. do 1713. godine gospodario gradom i posjedom Polignano u Napuljskom Kraljevstvu, ostavši u trajnoj vezi s Dubrovnikom. Autor zaključuje kako je grbovnik Radulovića vjerojatno nastao potkraj 17. stoljeća za tada najutjecajnijeg člana roda, nadbiskupa Chietija i kardinala Nikolu Radulovića.

Relja Seferović autor je rada *Razočarani notar: iz kasnog dubrovačkog prijepisa djela Historia Ragusii Giovannija Conversinija* (131-170) u kojem čitatelja pobliže upoznae s djelovanjem dubrovačkog notara Ivana Conversinija koji je tu službu obavljao u osamdesetim godinama 14. stoljeća. Tijekom svoga boravka u Dubrovniku napisao je djelo "Historia Ragusii" čiji sadržaj autor analizira na temelju prijepisa nastalog u 18. st., a koji je danas pohranjen u Državnom arhivu u Dubrovniku. Autor iznosi Conversinijeve osobne poglede na dubrovačku sredinu, ljude, njihovu svakodnevnicu te upozorava na zanimljivu legendu o knezu Damjanu Judi koju Conversini donosi u svom djelu.

Rad Marca Moronija *Trgovci iz gradova pokrajine Marche aktivni u Dubrovniku u 16. stoljeću* (171-188) vrijedan je prilog proučavanju ekonomske povijesti. Autor na temelju građe pohranjene u Državnom arhivu u Dubrovniku, Archivio di Stato i Archivio Comunale u Anconi rekonstruirao isprepletenu mrežu trgovačkih veza između poslovnih ljudi iz pokrajine Marche i Dubrovnika tijekom 16. stoljeća. Autor ističe kako su se poslije Mohačke bitke brojni trgovci iz Ancone, Pesara i Ferma, prepoznavši važnost dubrovačkih poslovnih veza u istočnojadranskom zaleđu i na starim pravcima prema Carigradu, osobno angažirali u trgovačkom i kreditnom poslovanju, dok su Dubrovčani s druge strane obale Jadrana otvorili konzulat u Pesaru.

Sljedeći rad naslovljen *Iz praha i pepela: organizacija rada Hospitala milosrđa nakon potresa 1667. godine* (189-210) proizašao je iz pera Rine Kralj-Brassard. Autorica u radu na temelju najstarije poslovne knjige Hospitala milosrđa i drugih izvora proučava utjecaj potresa na rad nahodišta smještenog u srcu grada, na prostoru koji je bio prilično razoren. Analiziranjem frekvencije isplata za dojenje nahoda istražuje se ritam normalizacije rada državne karitativne ustanove za vrijeme krize izazvane prirodnom katastrofom.

Članak Antuna Paveškovića *Obliti privatorum... Nacrt za jednu poetiku političke prakse* (211-244) obrađuje sličnosti i razlike književnog opusa Marina Držića i Mavra Vetranovića te ujedno istražuje temeljne strategije dubrovačkog i hrvatskog političkog iskustva. Autor pokazuje kako je Vetranović pisac kolektivnog senzibiliteta, dok je Držić tipičan renesansni individualist.

Prilog dvojice autora, Tade Oršolića i Dine Nekića, *Mobilizacija ljudi, konja, stoke i prijevoznih sredstava u Dubrovačkom kotaru 1914.* (245-268) vrijedan je doprinos proučavanju dubrovačke povijesti u doba neposredno prije izbijanja Prvoga svjetskog rata. Autori na temelju gradiva pohranjenog u Državnom arhivu u Zadru u fondu Tajni spisi c. k. Dalmatinskog Namjesništva (1814.-1918.) iznose vrijedne spoznaje o mobilizaciji pripadnika pomoćnih snaga narodnog ustanka, dobrovoljaca, konja, stoke i prijevoznih sredstava u dubrovačkom kotaru tijekom 1914. Analizom spisa autori utvrđuju i način na koji se mobiliziralo u općinama dubrovačkog kotara koji se nije razlikovao od ostalih austrijskih pokrajina. U mobilizaciji pripadnika narodnog ustanka, dobrovoljaca, konja, stoke, klaone marve i prijevoznih sredstava autori ističu krajnju disciplinu civilnih kotarskih i općinskih vlasti u obavljanju zadataka koje su nalagale vojne vlasti.

Rad naslovljen *Prilog proučavanju porijekla stanovništva i antroponimije Orahovca (Boka kotorska)* (269-297) nastao iz pera dvojice autora, Miloša Krivokapića i Saše Kneževića, prilog je više proučavanju prošlosti područja Boke Kotorske. Autori u njemu analiziraju sastav stanovništva

naselja Orahovac, zastupljenost imena stanovnika te zaključuju kako su najčešće zastupljena imena Nikola i Jovan, potom Luka, Petar, Marko, Saverio, Andrija i Špiro dok su njihova prezimena izuzetno patronimična i uglavnom su izvedena sufiksacijom.

Posljednji prilog objavljen u prvom ovogodišnjem broju *Analisa* rad je Marija Šimudvarca naslovljen Dražeslavov zapis o Gradu: Dubrovnik u djelima Ive Andrića (299-313) u kojem autor analizira djela književnika Ive Andrića u kojima tematizira Dubrovnik. Ona se u radu proučavaju iz dvaju pravaca. Jedan kreće od cjelokupne poetike Ive Andrića, a drugi iz imago-loške i prostorne vizure.

Drugi broj *Analisa* započinje zanimljivim člankom Željka Pekovića naslovljenim *Valobran Kaše: tijek i način izgradnje, primijenjene antičke tehnike gradnje u renesansi* (321-373). U njemu autor rekonstruira gradnju valobrana Kaše graditelja Paskoja Miličevića koja je trajala od 1486. do 1514. godine. Autor dolazi do novih spoznaja koje otkrivaju kako su u renesansi prilikom gradnje primijenjene ponovno otkrivene antičke tehnike gradnje, tj. kako je valobran izgrađen u suhom doku, a ne u kesonu, kako se dosad držalo.

Lovorka Čoralčić i Maja Katušić autorice su rada *Kotoranin Tripun Gregorina (1719-1791) – pukovnik hrvatskih konjanika (Croati a cavallo) (375-406)* u kojem na temelju arhivskog gradiva pohranjenog u Archivio di Stato di Venezia, Državnom arhivu u Zadru, Istorijskom arhivu u Kotoru i Biskupskom arhivu u Kotoru prikazuju vojnu karijeru Kotoranina Tripuna Gregorine od početka njegova spominjanja u službi, preko djelovanja u činu bojnika do postizanja čina potpukovnika. Težište rada stavljeno je na vrijeme kada je Gregorina postao zapovjednikom jedne od konjaničkih pukovnija, a posebna pažnja pridaje se osobnoj satniji kojom je izravno zapovijedao (njezino brojčano stanje, zavičajno podrijetlo vojnika, promjene u sastavu ljudstva i drugo). Kao prilog rada autorice podastiru i nekoliko popisa vojnog ljudstva satnije kojom je Tripun Gregorina osobno zapovijedao.

Rad Vlade Pavičića *Župa Orah kod Vrgorca: ritam rađanja na imperijalnoj granici u drugoj polovici 18. stoljeća* (407-454) značajan je prilog proučavanja demografske slike jednog rubnog područja mletačkog vojnokrajiškog društva. Autor na temelju analize matične knjige krštenih župe Orah kod Vrgorca iz druge polovice 18. stoljeća iznosi vrijedne podatke vezane uz kretanje broja stanovnika, mjesečnu i godišnju distribucija rađanja po naseljima, spolu i rodovima, antroponimijsku strukturu, otvorenost odnosno zatvorenost ove ruralne mikrocjeline i gradnju socijalnih mreža promatranu kroz prizmu ženidbeno-kumovskog povezivanja.

Rad koji slijedi je iz pera Tihane Škorić i pod naslovom *Ivan Nepomuk Cratey i njegov plan reforme poštanske službe u Dalmaciji 1804. godine* (455-470). Autorica u radu analizira izvještaj koji je u cijelosti sačuvan i pohranjen u Allgemeines Verwaltungsarchiv u Beču, a koji je 1804. predstavio Ivan Nepomuk Cratey, prvi upravitelj i ravnatelj pošte za Dalmaciju i Albaniju. Analiza izvještaja dala je brojne odgovore vezane za povijest i razvoj poštanske službe u Dalmaciji, ali i rasvijetlila neka pitanja vezana uz političku, gospodarsku i društvenu povijest Dalmacije na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće.

Portret nepoznatog slikara Michela Willenicha (Miha Vilenika) iz pera Orsata Meda Pucića (471-484), rad Katje Bakije i Sanje Žaja Vrbice iznosi nam nepoznate podatke vezane uz život i djelovanje Michela Willenicha, međunarodno priznatog francuskog slikara dubrovačkog podrijetla. Na temelju likovne kritike koju je 1878. u časopisu Slovinac objavio Medo Pucić, te uvidom u arhivsku građu i pregledom kataloga izložaba u Parizu i Francuskoj od 1870. do 1903. autorice otkrivaju bogati slikarski opus službenog marinista Ministarstva pomorstva i kolonija Francuske i viteza Legije časti.

Ivan Viden u svom radu *Posmrtno veličanje: grobnica, park i spomenik Baltazara Bogišića* (485-520) objavljuje dosad nepoznate podatke vezane uz uspomenu na velikog hrvatskog znanstvenika, pravnika i etnografa Baltazara Bogišića. Iznose se podaci o mjestima sjećanja te njihove stilske analize i atribucije i pokušava ih se smjestiti u tadašnji društveni i umjetnički kontekst Cavtata, odnosno Dubrovnika. Autor u radu također ukazuje na udio Bogišićeve sestre Marije Bogišić-Pohl, kao i njezinih savjetnika, Đura Bijelića i Vlaha Bukovca, u ideji veličanja Baltazara Bogišića, te se opisuju okolnosti nastanka njegove grobnice, parka i javnog spomenika.

Rad *Rasadnik Čibača (1911-1932) (521-539)* proizašao je iz pera Marije Benić Penave. U njemu se na temelju arhivskog gradiva i relevantne literature rekonstruira djelovanje rasadnika Čibača koji je osnovan 1911. u svrhu prevencije i sanacije oboljelih vinograda južne Dalmacije uzgojem američkih loznih podloga. Kasnije je njegova prvotna namjena bila nadopunjena uzgojem i širenjem mediteranskih kultura - masline, smokve, rogača, naranče, limuna, buhača te aromatskog i ljekovitog bilja. Povijest djelovanja rasadnika u radu se prati sve do 1932. kada je nova uprava Zetske banovine pronašla učinkovit način za obustavu njegova rada.

Posljednji prilog objavljen u ovom svesku pod naslovom *Organizacija uprave u Velikoj župi Dubrava i sigurnost njezinih građana u 1944. godini* (541-602) rad je Franka Miroševića. On predstavlja vrijedan prilog proučavanju hrvatske povijesti razdoblja Drugoga svjetskog rata te upoznaje čitatelja s organizacijom uprave u Velikoj župi Dubrava u posljednjoj godini njezina postojanja u kojoj je postojala dvojna vlast. Autor se u radu bavi i stanjem na teritoriju Velike župe Dubrava pod vlašću partizana i Narodnooslobodilačkog pokreta.

Kako je i uobičajeno i ovaj svezak *Anala* završava osvrtima i recenzijama recentnih historografskih izdanja u nas i inozemstvu.

Na kraju potrebno je spomenuti da su svi radovi popraćeni sažetcima na engleskom jeziku što omogućuje i inozemnim čitateljima barem djelomičan uvid u razmatranu problematiku. Radovi objavljeni u ovom svesku predstavljaju najnovija znanstvena dostignuća u proučavanju raznih aspekata dubrovačke prošlosti čime su još jednom *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku* potvrdili svoju znanstvenu kvalitetu.

Branka Grbavac

Povijesni prilozi, god. 35, br. 50 (340 str.) – br. 51 (256 str.), Zagreb 2016.

Časopis Hrvatskog instituta za povijest *Povijesni prilozi* u 2016. godini standardno je izdao dva broja, pri čemu treba naglasiti kako je broj 50 posvećen dugogodišnjem djelatniku i suradniku Hrvatskog instituta za povijest Zefu Mirditi. Broj sadrži tri cjeline, *Članci* (7-295) sa sveukupno 10 radova u sklopu koje se nalazi i jedan tematski blok, *Ocjene i prikazi* (297-321) te *In memoriam* (323-328) spomenutom preminulom povjesničaru Zefu Mirditi. Sljedeći, broj 51, u cjelini *Članci* (5-222) donosi sedam izvornih znanstvenih radova, a zaključuje se rubrikom *Ocjene i prikazi* (223-243).

Prvi ovdje spomenuti broj *Povijesnih priloga* svojim radom *Etnički identiteti u južnoj Panoniji i Dalmaciji u Justinijanovo doba* (9-48) otvaraju Hrvoje Gračanin i Jana Škrgulja. S naglaskom na odnos između materijalne kulture i etničkog identiteta, autori u svojem tekstu razvijaju tezu